

Polgári perjogunk utóbbi hatvan éve

Jelen tanulmányomban polgári perjogunk utóbbi hatvan évének általam hangsúlyosnak vélt változásait ismertetem. Ez az időszak perjogi szempontból rendkívül aktív volt. A perjogot folyamatos jogalkotás jellemezte, a normaszöveg folyamatos változás alatt állt és áll. A vizsgálatot a rendszerváltás előtti időktől indítottam, az 1960-as évek közepétől, ahol a keményvonalas szovjet mintát követő perjogi szemlélet változásnak indult. Kiragadva pár mozzanatot vizsgáltam a bírósági meghagyás kérdéskörét és az 1980-as években meginduló kodifikációs folyamatot. Ezt követően a rendszerváltozás körüli mozgások kerültek elemzésre, majd kiemeltem a 2010-es évek jogalkotását az új perrendtartás megalkotását és hatálybalépését, majd annak folyamatos változásait mind a mai napig.

Tárgyszavak:

perjog, bírósági meghagyás, kodifikáció, I. Pp. novella, jogalkotás

In this study, I describe what I consider to be the most significant changes in civil procedural law over the last sixty years. This period has been extremely active from a procedural law perspective. Procedural law has been characterized by continuous legislation with the text of the law being subject to constant change. I began my examination from the period before the change of regime, in the mid-1960s, where the approach to procedural law following the hard-line Soviet model began to change. I examined a few specific aspects, such as the issue of court orders and the codification process which began in the 1980s. I then went on to analyse the moves surrounding the change of regime and legislation in the 2010s were highlighted, and further, the creation and entry into force of the new code of civil procedure, and its continuous changes to date.

Keywords:

procedural law, court order, codification, I. civil procedure novelle, legislation

Bevezetés - az ünnepelt köszöntése

Karunk elnöke és tudományos folyóiratunk felelős kiadója, szerkesztőbizottságunk elnöke Dr. Tóth Ádám idén tölti 60. életévét, az ünnepeltet ezúton is köszöntöm. Az ünnepelt a Közjegyzők Közlönye első, 1997-es (újra)induláskor megjelent lapszámot, mint szerkesztőbizottsági tag egy rövid felvezető írással nyitotta meg a kar akkori elnöke után, melyben összefoglalta lapunk 1875 óta tartó rövid történetét.¹ Az általa is hivatkozott 1904-es Királyi Közjegyzők Közlönyében megjelent értesítésben szereplő intelmek nemcsak közel harminc éve, de ma is aktuálisak és ezáltal lapuk fennállása és gondozása továbbra is szükséges, melyet az ünnepelt maga is ösztönöz és egyúttal élénken munkálkodik minőségének javítása érdekében is. Az 1904-es írásból egy rövid szemelvényt emelek ki: „[a] közjegyzői szakkérdések tárgyalására és a kari érdekek védelmére hivatott közlöny természetesen csak igen szűk kör érdeklődésére tarthat számot, kivált nálunk, ahol a kar létszáma szerfölött kicsi. Épp a lap fenntartása, a szűk körnek nemcsak érdeklődésétől, hanem állandó együttműködésétől is függ”² Ennek jegyében a kar szellemi és tudományos munkásságához hozzájárulva ajánlom az ünnepeltnek a következő tanulmány gondolatait és párhuzamait.

Áttérve tanulmányom témájára a polgári perjog területére, és egyúttal a számismisztikát segítségül hívva néhány távoli összefüggést keresve és vélt módon találva: az ünnepelt születési évében lett volna *ötven* éves hatálybalépési évfordulója az addigra már hatályon kívül helyezett, a polgári Magyarország egyik legkiválóbb törvénycikkének, a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikknek (továbbiakban: Plósz Pp.), melyet a magyar történelem viharai idő előtt elsöpörtek. Közelítve a *hatvanas* számhoz egyetlen összefüggést tudok kovácsolni – mely időben részben egybeesik az ünnepelt életútjával – mégpedig azt, hogy a Plósz Pp.-t követő, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: '52-es Pp.) hatályának *hatvanadik* évében kezdődtek meg a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) kodifikációs munkálatai.

Adja magát a keret, hogy az ünnepelt életútjával párhuzamosan kibontakozó perjogi események kerüljenek feldolgozásra, tehát megvizsgálom azt, hogy mi történt ebben az utóbbi *hatvan* évben. Számokban mérve ezen időszakot: 1 rendszerváltás, 1 befejezett kodifikáció, 2 perrendtartás, 8+1 novella, valamint szinte megszámlálhatatlan, havonta, fél évente „esedékes” kisebb-nagyobb módosítás, folyamatos mozgás a perjog területén. Ebből az áradatból emelek ki néhány mozzanatot, sarokpontot, mely véleményem szerint fontos és lényeges

1 Tóth Ádám, A XLIV. évfolyam. Közjegyzők Közlönye. 1997. 1. szám 2. o.

2 Értesítés. Királyi Közjegyzők Közlönye. 1904. 1. szám. 39. o.

e *hatvan* év horizontján, valamint megfelelően keretezi is azt. Elsősorban a változásokra kívánok rámutatni és kiemelni egy-egy fontos pillanatot, mely elmozdította a perjogot. Ahogy az ember életútja is kibontakozik az évek során úgy a perjognak is megvan a maga néhol organikus, néhol pedig oktrojált fejlődési íve. A két ív között akár párhuzam is vonható, bár e sorok között erre nem kerül sor.

*Semmi sem állandó, csak a változás maga
(Hérakleitosz)*

I. 1990 előtt

A kiindulópont 1965, itt a perjog már bőven túl volt az '52-es Pp. hatályba-be lépését követő kezdeti útkeresésen, gyors módosításokon. Ekkorra a kezdeti keményvonalas szovjet mintára épülő perjogi paradigmák lazulásnak indultak. Már nem volt elsődleges szempont a plószki hagyományok lebontása, a szovjet minta előnyeinek hangsúlyozása és az akkor újonnan bevezetett jelentős változások alátámasztását szolgáló ideologikus, de mégis perjogi érvelés kidomborítása. Már megfelelő gyakorlati idő állt rendelkezésre, illetve a társadalmi, gazdasági folyamatok is lehetővé tették a „rendszer lazulásával együtt” a szocialista perjogtól kvázi idegen vagy azzal nehezen összeegyeztethető perceslelmények be(-vissza)vezetését, más intézmények esetén pedig az '50-es évekhez képest azok lazítását. Itt mutatkozik meg a (per)jogász leleményesség, illetve az, hogy egy adott perjogi intézményt mikor melyik korban melyik oldalról domborítanak ki, az adott jogintézményt honnan szemlélik.

Ennek ékes példája a *bírósági meghagyás*³ intézménye. Az '50-es években épp ellene hoztak fel érveket, hogy letörjék a Plósz Pp. szellemét, illetve erősítsék a szocialista perjog jegyeit.⁴ Az '52-es Pp. III. novellája⁵ 1972-ben viszont már a meghagyás perjogi előnyeit igyekszik hangsúlyozni, a felek felelősségének növelését, illetve a per gyors lezárását elősegítő hatását, háttérbe szorítva azt, hogy végső soron ez a mulasztás szankciója, ami a paternalista állam- és perjog koncepciójával és különösen az anyagi igazság kiderítésével nehezen fér össze. Tehát *húsz* éves távlat elegendő volt, hogy a hajdanán élt mulasztási ítélet,

- 3 Arra vonatkozóan, hogy a mulasztási ítélet neve, hogyan lett a ma is használt bírósági meghagyás lásd: *Németh János*, Az új Polgári Perrendtartás, egyes vitatott kérdések és az elfogadott változat. *Közjegyzők Közlönye*. 2017. 2. szám. 11. o.
- 4 *Bacsó Ferenc*, A polgári per szerkezete. In: A magyar polgári perjog főbb kérdései. *Jogi-és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó*, Budapest, 1953. 44. o.; *Móra Mihály*, A tárgyalás (XII. Fejezet). In: *Beck Salamon - Névai László*, (szerk.): Magyar polgári eljárásjog. Tankönyvkiadó, Budapest, 1962. 226. o.
- 5 A polgári perrendtartás módosításáról szóló 1972. évi 26. törvényerejű rendelet.

új fogalma és tartalma szerint bírósági meghagyás körüli érvelés megforduljon, bekövetkezzen a vele kapcsolatos szemléletváltás.

A rendszerváltozás előttről kiemelendő következő hangsúlyos tárgykör *az eljárásjog újragondolása, és a kodifikációra való igény*. Különösen a '80-es évek végén a perjogászok egy része úgy érezte, hogy a társadalmi folyamatok változása miatt az '52-es Pp. szerkezete megérett a változásra. Az Igazságügyi Minisztérium 1983-ban meghatározta a „polgári eljárás újra-szabályozásának céljait”⁶. Az újra-szabályozás igényével kapcsolatos jogéleti utat Névai László tudományos cikke⁷ indította meg. Folytatva a tudományos diskurzust Farkas József megjegyezte, hogy a perrendtartás jól funkcionál, azonban hatályának *harminc* éve alatt több módosítás és novella érte, egyes paragrafusain már érződik a koherenciazavar és az eltérő stílus.⁸ A reformjavaslatok, felvetések között Farkas József kiemelete, hogy a tárgyalási szerkezet felülvizsgálatát mindenképp szükségesnek tartja, illetve megfontolásra alkalmasnak találja a perfelvételi határnap intézményének visszaállítását és a tárgyalás kettéosztását, valamint a mulasztási ítélet visszahozatalát.⁹ Szilbereky Jenő a keresetindítást követően elvégzendő bírói cselekmények bővítésére való igényt, a tárgyaláselőkészítés megfelelő szabályozásának kidolgozását hozta felszínre a tudományos vitában, itt látta a perrendtartást hiányosnak, azzal, hogy a tárgyalás kettéosztását nem támogatta.¹⁰ Németh János is kifejtette nézeteit az újra-szabályozással kapcsolatban, ahol a tárgyaláselőkészítést jelölte meg, mint a perrendtartás neuralgikus pontja.¹¹

A munkálatok el is indultak, a jogalkotási gépezet mozgásba lendült, a jogélet megélnékvült, a perjogi tanulmányok száma megsokszorozódott a különböző fórumokon. A Magyar Jogász Szövetség szervezetileg (szekció létrehozása) is támogatta a folyamatot, azonban végül átfogó jogalkotás nem történt. A társadalmi folyamatok pedig elmosták ezt az igényt, a történelem, a rendszerváltozás, a jogrendszer egészének átalakítása, a jogállami átmenet és az alkotmányozás zárójelbe tette ezt a mozgást és megghiúsult egy új polgári perrendtartás elfogadása, folytatódott a novellák sora.

6 Szilbereky Jenő, Megjegyzések egy készülő törvénytervezet előkészítéséhez. (A polgári eljárás újraszabályozása). Magyar Jog, 1984. 4. szám. 289. o.

7 Névai László, Egy új polgári perrendtartás koncepciójáról. Magyar jog. 1983/4. 289-306. o.

8 Farkas József, A polgári peres eljárás átfogó újra-szabályozása. Magyar Jog, 1984. 1. szám. 41. o.

9 Uo. 45. o.

10 Szilbereky, Megjegyzések. 295-297. o.

11 Németh János, A polgári eljárásjog átfogó újraszabályozása a Magyar Népköztársaságban. In: Németh János (szerk.), Polgári eljárásjogi füzetek XIII. Gondolatok a Pp. reformjához. ELTE ÁJK Polgári Eljárásjogi Tanszék, Budapest, 1985. 214-215. o.

II. A jogállami átmenet követő évek

Az eredménytelen jogalkotási mozgások után a rendszerváltás által hozott jogállami átmenet, a felálló Alkotmánybíróság által kiadott döntések és a szocialista elemeket lebontó szemlélet széles teret adott a '90-es években a változásokra. Harmonizálni kellett a perjogot az új közjogi rendszerrel, kiiktatni a jogállami perjoggal össze nem egyeztethető rendelkezéseket, illetve alapelvi szinten kellett újra-gondolni a per célját. Továbbá örök jogalkotási alapot ad és adott ekkor is a perek elhúzódása, valamint az annak letörésére tett különféle kísérlet.

E mozgások között a törvényességi óvás¹² kikerült a perrendtartásból, a bekerült a felülvizsgálati eljárás, mint a jogerős döntéssel szemben jogkérdésben igénybe vehető rendkívüli jogorvoslat. A módosuló percel és a perrendtartás módosult „feladata”¹³ folytán megváltozott a bíróság és a felek viszonya, az anyagi igazság keresését felváltotta az alaki (perjogi) igazságra való törekvés. E körben a törvény több mint kilencven szakasza módosult.¹⁴ Említést érdemel a kétezres évek leghangsúlyosabb változása az igazságügyi reform, mely magával hozta az ítélőtáblák felállítását, új fórum került a perrendtartásba. Ez megnyitotta a tudományos diskurzust a fellebbviteli rendszer átgondolását illetően. Eközben megtörtént az egységes eljárás széttöredezése a – később sokat ellenhivatkozott – kísértékű perek¹⁵ bevezetése.

Átfogó kodifikációra nem került sor, de a módosítások dömpingje több novella elfogadását eredményezte és a már a '80-as években a fent említett szerző(k) által hivatkozott koherenciazavar nemhogy enyhült volna, de még inkább kiütközött a perrendtartáson.¹⁶ Ezáltal a klasszikus „pertartam”, „perelhúzódás”, „hatékony-ság”, mint hivatkozási alapok mellett erősen megjelent a „koherenciazavar” mint kodifikációs hívószó.¹⁷

2010-től a jogalkotás a jogrendszer egészét illetően újabb lendületet kapott, melyhez igazodóan a perjog ismét megmozdult. Az Alaptörvény és a(z új) polgári

12 9/1992. (I. 30.) AB határozat.

13 Lásd '52-es Pp. 1. § Ennek a törvénynek az a célja, hogy a természetes személyek és más személyek vagyoni és személyi jogaival kapcsolatban felmerült jogviták bíróság előtti eljárásban való pártatlan eldöntését az e fejezetben meghatározott alapelvek érvényesítésével biztosítsa.

2. § (1) A bíróságnak az a feladata, hogy – összhangban az 1. §-ban foglaltakkal – a feleknek a jogviták elbírálásához, a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse.

14 *Kengyel Miklós*, Magyar polgári eljárásjog. 12. kiad., Osiris, Budapest, 2014. 64. o.

15 A kísértékű perek kérdéskörét lásd részletesen: *Pallós Nikolett*, A kísértékű per szabályainak perrendi kompatibilitása - Dogmatikai elemzés jogtörténeti és európai kitekintéssel. Doktori értekezés, Szeged, 2011.; *Nyilas Anna*, A polgári per egyszerűsítésének és gyorsításának eszközei az európai jogrendszerekben, különös tekintettel a kis értékű követelésekre vonatkozó eljárásokra. Doktori értekezés, Debrecen, 2011.

16 *Wopera Zsuzsa*, Az új polgári perrendtartás elvi alapjai. Jogtudományi Közlöny. 2017. 4. szám. 154. o.

17 *Osztovs András*, Új magyar Polgári perrendtartás szükségességéről. Magyar Jog. 2010. 3. szám. 158-163. o.

törvénykönyv elfogadása szükségszerűen indukálta a jogérvényesítés szabályinak átgondolását és átdolgozását. 2013-ban az V. törvény elfogadásával a Ptk. kodifikáció lezárult, pont került egy hosszú és kitérőktől sem mentes jogalkotási folyamat végére.¹⁸ A perrendtartás felülvizsgálata pedig éppen 2013-ban indult, legalábbis ekkor kapott erre vonatkozóan kormányhatározatot,¹⁹ megindult a leghangsúlyosabb munka a vizsgált *hatvan* év horizontján. A jogalkotó elérkezettnek látta az időt, hogy a polgári perjogot teljesen új alapokra helyezze, új minták és trendek alapján. Ezzel együtt le kívánta zárni az '52-es Pp. hagyatékának tekinthető tünetszerű és ad hoc jogalkotást. A kodifikációs folyamat aktív tudományos diskurzussal is járt, számos kötet, cikk, tanulmány, vélemény és (doktori) dolgozat született a folyamat minden stádiumában és azt követően is, mely folyamat napjainkig is tart. Ahogy 2015-re körvonalazódott a Konceptió²⁰, majd a testet öltött törvénytervezet és az elfogadott perrendtartás szövege, úgy az alapvető irányvonalak megvitatásáról a fókusz áthelyeződött a tényleges perjogi rendelkezések bemutatására, illetve kritikájára.²¹

III. A Pp. és annak novellája

A jogalkotó sok területen éles váltást alkalmazott. A legtöbbet hangsúlyozott elemek a perkoncentráció szövegszintű megjelenítése a perrendben és az elv megvalósítása érdekében bevezetett, a felek fokozott felelősségét kidomborító peres jogi szabályok, mindezt statikus elemként megtámogatva egy új szerkezettel, a főtárgyalási modell útján megvalósítandó osztott tárgyalási szerkezettel. A változások mindegyikének igénye kimutatható a 2010-es évek joggyakorlatából és jogirodalmából. A jogélet szereplői aktívan támogatták is a változást, a jogalkotó a számba-vehető lehetőségek közül meghozta a maga döntését, megszületett a végleges jogalkotási folyamaton is átesett, elfogadott, kihirdetett jogszabály,

18 A Ptk. kodifikáció történetét lásd Vékás Lajos írásaiban, különösen a Közjegyzők Közlönyének hasábjain a Ptk. 10 éves évfordulójára publikált írásában: *Vékás Lajos, A Polgári Törvénykönyv tizedik születésnapjára. Közjegyzők Közlönye. 2024. 2. szám. 5-16. o.*

Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy a Ptk. elfogadása ugyan fontos pont volt a magánjogi fejlődésben, de az semmiképpen sem tekinthető zárókönek. A társadalmi, gazdasági és egyéb folyamatok konstans változásai és a magánjog fejlődése, illetve a Ptk. kibővített tárgyi hatálya folytán megnövelt joganyag folyamatosan mozog és jogalkotást kíván.

19 1267/2013. (V. 17.) Korm. határozat a polgári perjogi kodifikációról.

20 Az új polgári perrendtartás koncepciója. A Kormány 2015. január 14. napján megtartott ülésén Koncepció.

21 Jelen tanulmányban nem elemzem részletesen az elmúlt 10 év perjogi jogalkotását. Ide vonatkozóan lásd korábbi írásomat: *Bartha Bence, Magánjogi igényérvényesítésünk megújulása, avagy a polgári törvénykönyv és a polgári perrendtartás kodifikációjának közös decenniuma. Közjegyzők Közlönye. 2024/2. 82-93. o.*

a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény, mely természetesen nem maradt kritika nélkül.²²

2018. január 1. napján hatályba lépett a törvény, megindult az első évek gyakorlata, megkezdődött a tervezőasztalon kimunkált mű alapján a terepmunka. Mint minden átmenet ez sem volt zökkenőmentes. A kezdeti joggyakorlat kialakulása során kiütköztek azok a súrlódási pontok, melyek átgondolást, pontosítást, a gyakorlat számára iránymutatást igényelnek. Kezdetben a kommentári szakirodalom mellett a különféle bírói, és bíróságokat támogató testületek²³ soft law jelleggel tettek eleget a gyakorlat terelésének, majd a Bszi.²⁴ megváltoztatott rendelkezései²⁵ folytán a jogértelmezés ez úton való terelése véget ért. Fontos kiemelni, hogy e testületek véleményeit innentől a széles nyilvánosság nem ismerhette meg, de természetszerűleg a napi bírói munka gyakorlása folytán nem szűntek meg, a továbbiakban csupán zárt és szűk körben ismertek e vélemények.²⁶

Mindeközben a jogorvoslati eljárások egyre magasabb szintre jutása folytán elkezdett megjelenni a felsőbírósági, kúriai joggyakorlat, amely már hangsúlyosabb – és az alsóbb bíróságok számára kötelező – jogértelmezést tartalmaz. Ennek egy szelete, hogy a Kúria észlelve a keresetlevél vizsgálata és annak visszautasítása területén fennállt – mondhatni széttartó vagy néhol helytelen – gyakorlatot külön joggyakorlatalemző csoportot hozott létre a területen irányadó gyakorlat vizsgálatára, mely 2020-ban kiadta összefoglaló véleményét.²⁷ Erre (is) támaszkodva a jogalkotó elérkezettnek látta az időt a kezdeti útkeresés lezárására²⁸, jogalkotásra szánta el magát, elfogadásra került az I. Pp. novella.²⁹ A keresetlevél mellett számos területet érintett a novella, ebből egy párat kiemelve: a keresetváltoztatás, az új tényállítások, a perfelvétel, a járásbírói eljárás eltérő szabályai, a fellebbezés és a másodfokú eljárás, illetve a különleges eljárások részletes szabályai.

A novella óta ilyen mértékű jogalkotás nem érte a perrendtartást, azonban körülbelül fél évente történik szövegváltozás egy-egy rendelkezést illetően, mely elsősorban szövegpontosítás vagy a jogélet változása folytán szükségessé

22 Lásd például: *Éless Tamás*, A tárgyalás szerkezete, perfelvétel, perhatékonyság. *Közjegyzők Közlönye*. 2017. szám. 5. 13-18. o.

23 Lásd: Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezlete (CKOT) és Kúria Konzultációs Testülete (KKT).

24 A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény.

25 Bszi. 27/A § beiktatása.

26 *Osztovits András*, Törvénymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében – jó irányba tett rossz lépés? *Magyar Jog*. 2020. 2. szám. 74. o.

27 2019.EI.II.J.GY.P.2. szám. A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye.

28 *Pribula László*, A polgári perrendtartás alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai a bíróságok szemszögéből. *Miskolci Jogi Szemle*, 2021. 3., különszám. 468. o

29 A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény módosításáról szóló 2020. évi CXIX. törvény.

váló kisebb jelentőségű jogalkotással megvalósítható gyakorlati igényekre adott válasz. Ezek közül is emelendő a Pp. végén található elektronikus kommunikáció szabályozásának folyamatos változása, a perceselemények végzése formájának ezúton történő lazítása. Ez igazodik a digitalizáció térnyeréséhez és a mindennapjainkban szintén megjelenő e-kommunikációra való támaszkodás erősödésével a jogalkotó a pervitel területén a perbeli személyek ezirányú mozgását kívánja támogatni. Ehhez kapcsolódóan a legújabb elektronizációt erősítő lépés a tárgyalások online nyilvánosságának szabályozása.³⁰ Szintén fontos kiemelni ebből a törvényből annak 164. §-át mely a Pp.-t egy új „*NYOLCADIK/A RÉSZ, EGYSZERŰSÍTETT POLGÁRI PER*” elnevezésű résszel egészíti ki és megbontja az egységes perrendet, bizonyos keretek között bevezeti az írásbeli pert. A módosítás meghatározza a tárgyi hatályt és a legfontosabb eljárási szabályokat, melyek eltérnek az általános szabályoktól. Ilyenek a lényegesen rövidebb határidők, az osztott perszerkezet elhagyása, a bizonyítás és a nyilatkozattétel szűk keretek közé szorítása és a jogorvoslati lehetőségek korlátozása.³¹ E törvény jól jelzi, hogy a változások sora nem ér véget, a perjogot folyamatos hatások érik és erre érkeznek a jogalkotói lépések.

Zárásként

Az ünnepi szám adta tematikával összhangban vizsgáltam perjogunk utóbbi *hatvan* évét. Összegzésként megállapítható, hogy mozgalmas és – mind a jogtudomány, mind a jogalkotás és nem utolsósorban a jogalkalmazás szemszögéből figyelve is – rendkívül izgalmas éveken vagyunk túl. A társadalom, a gazdaság, a jog, a jogrendszer egésze és az egyes jogágak nagy kódexei és törvénykönyvei, (per) rendtartásai, különösen a technikai jellegű részletszabályok változása miatt folyamatos változás alatt állnak, nemcsak a vizsgált időszakban. A változások pedig egyre gyorsuló ütemben folynak és követik egymást. A horizont most adott volt, a vizsgálódást itt kellett lefolytatni. *Hatvan* év horizontján pedig szinte elkerülhetetlen kiválasztani egy olyan korszakot, amely alatt az állandóság lenne jellemző.

Amennyiben a hatályos jogszabályszövegtől és a napi joggyakorlattól hátrébb lépek, a jogelvek szintjén már nagyobb állandóság figyelhető meg. Itt a változást az éppen irányadónak tekintett jogelv és alkalmazásának mikéntje, miéértje adja meg. Mi az igazodási pont, amit a jog(alkotó) követni kíván? Ebben is volt mód változást megfigyelni a vizsgált időszakban. Részleges elmozdulásra példaként

30 Részletesen lásd: az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról 2025. évi XLIX törvény 147. § által a Pp.-be beiktatni kívánt rendelkezéseket.

31 Részletesen lásd: Uo. 164. §

mutattam be a bírósági meghagyás (korábban mulasztási ítélet) elhagyását a perrendből, majd visszavezetését. Totális váltásra pedig mintaként szolgál az alaki vagy anyagi igazság kiderítésére törekvő eljárást követése, illetve a rendszerváltással együtt járó szemléletváltás, mely a polgári perjog területén is végbement.

A változások egy másik csoportját az organikusan formálódó igények lezárásaként megjelenő jogalkotás jelenti. Erre példaként hoztam a koherenciazavar enyhítését, valamint szintén ide sorolható a tárgyalási szerkezet megváltoztatása. Már a '80-as években megjelent a perrend szerkezeti felülvizsgálata, egyes szerzők szerint ennek érintenie kell(ett volna) a tárgyalási szerkezetet is. Ekkor a változás elmaradt. E területen tünetszerű, apró módosítások érték a perrendet, majd a Pp. kodifikáció hozta el a nagy változás idejét és a tárgyalási szerkezet megváltoztatását. A változás azonban nem szakad meg. Az I. Pp. novella tovább lendítette ezt a folyamatot és végigvonulva a perrendtartáson újabb módosításokat hozott, illetve a 2025-ös igazságügyi törvényeket érintő módosítás bevezeti az írásbeli pert, megbontva ezzel az egységes perrendet. Ezen az úton jutottunk el a ma hatályos – azonban jelenleg is változó – perrendtartás szövegéhez.

*Varietas delectat
(Cicero)*